

Serhii Didukh

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Industrial Economics
Odesa National University of Technology*

Дідух С.М.

*д.е.н., доцент,
професор кафедри економіки промисловості
Одеського національного технологічного університету*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-36>

THE ROLE AND OBJECTIVES OF THE CONCEPT OF INCLUSIVE DEVELOPMENT IN ENSURING PUBLIC WELFARE

РОЛЬ ТА ЦІЛІ КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ

Динамічна зміна соціально-політичної ситуації у світі, інтенсифікація глобалізаційних процесів призвели до посилення соціальної нерівності і поляризації світу, дисбалансу між доходами та способом життя мешканців найбільш розвинених країн. Глибокі диспропорції у розвитку між окремими країнами, регіонами та верствами населення складають загрозу для суспільного розвитку, є однією із причин активних міграційних процесів, збройних конфліктів. Низка соціально-економічних проблем спричинена, у тому числі, нерівністю в розподілі доходів, недостатньою залученістю населення до активної економічної діяльності.

Закономірно постає питання необхідності неухильного економічного зростання за будь-яку ціну, якщо це не призводить до підвищення рівня життя та добробуту людей у всьому світі. Відповіддю на це стала поява у ХХ столітті нових економічних концепцій збалансованого розвитку: «зелена економіка», «сталій розвиток», «економіка щастя», «інклюзивний розвиток» тощо.

Метою даної роботи є окреслення ролі та цілей інклюзивного розвитку у забезпеченні суспільного добробуту.

Концепція інклюзивного розвитку виникла як логічне продовження більш поширеної теорії сталого розвитку. Її появу можна вважати «відповіддю на такі виклики сучасності, як посилення нерівності, відсутність успіху у боротьбі з бідністю та виникнення цілого ряду соціальних та економічних диспропорцій у розвитку регіонів, країн та верств суспільства» [1, с. 10].

Виникнення концепції інклюзивного розвитку має цілий ряд передумов, які доцільно поділити на геополітичні, соціальні, економічні, демографічні та технологічні. Але у першу чергу трансформація парадигми розвитку суспільства обумовлена досягненням екстремумів добробуту та споживання в одних регіонах та секторах суспільства при зростанні нерівності та бідності в інших.

Дж. Робінсон і Д. Айсеомглу дають таке визначення сутності інклюзії: «inclusive – це залучення до процесу усіх, без відмінностей і обмежень» [2]. На нашу думку, саме таке визначення, не зважаючи на простоту, найбільш повно відображає природу інклюзивності.

На думку Л. Федулової, «інклюзивність полягає в необхідності посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій» [3]. Систематизація уявлень про суспільну інклюзивність представлена у таблиці 1.

Систематизація уявлень про суспільну інклюзивність

Автор	Визначення інклюзивності
Дж. Робінсон і Д. Айсемоглу [2]	Залучення до процесу усіх, без відмінностей і обмежень
О. Прогнімак [4]	Збільшення ступеня участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і справедливий розподіл його результатів
І. Бобух [5]	Ключовий аспект створення засад для нової якості економічного зростання, що характеризує включеність суб'єктів в економічні та суміжні процеси
О. Роговський [6]	Необхідний атрибут сучасної демократії і нова неополітична його форма
Л. Федулова [3]	Необхідність посилення залучення до вирішення проблем розвитку усіх верств населення, а також зростання залученості до розвитку усіх територій
Д. Черненко [7, с. 239]	Участь стейкхолдерів у розробці та досягненні відповідальної та стратегічної відповіді на стійкість
О. Хома [8]	Готовність усіх грати за спільними правилами, спільний проект, а не нав'язування кожним свого порядку денного
Боднарчук І.В., Удич А.В. [9, с. 177]	Політика та процес, який забезпечує повну участь всіх членів суспільства у всіх сферах життя

Джерело: складено автором

Слід відмітити поступове формування у науковому середовищі консенсусу щодо того, що економічне зростання є у першу чергу засобом для досягнення суспільних цілей більш високого рівня: зростання добробуту населення та рівня життя суспільства по всьому світу. Економічний розвиток повинен базуватись на економічному зростанні, що доповнюється удосконаленням суспільно-економічних відносин, структури виробництва, розвитком людського потенціалу. Ключові відмінності економічного зростання та економічного розвитку сформульовані в таблиці 2.

Сутнісні відмінності понять «економічне зростання» та «економічний розвиток»

Параметр	Економічне зростання	Економічний розвиток
Мета	Збільшення обсягу економічних благ у суспільстві	Підвищення добробуту та рівня життя населення, в тому числі за рахунок удосконалення та гармонізації соціально-економічних відносин
Характер	Статистичні показники кількісного зростання	Кількісне зростання та якісне удосконалення
Показники на макрорівні	ВВП, ВВП на душу населення, виробництво продукції та послуг, фінансові показники країн тощо	Рівень життя, рівень добробуту індивідуумів, що включає як рівень ВВП на душу населення, так і економічні можливості, справедливість та якість життя
Показники на мікрорівні	Обсяг виробництва, фінансові показники підприємств та регіонів	Рівень забезпеченості громадянина економічними та соціальними благами, рівень задоволення життям

Джерело: складено автором

Дж. Гупта і К. Вегелін, досліджуючи цілі інклюзивного розвитку на макрорівні, зіставили їх із 17 цілями сталого розвитку та виділили три виміри інклюзивності: соціальний, екологічний та реляційний. При цьому автори застерігають від

надмірного зосередження на соціальній інклюзивності, наголошуючи на необхідності гармонійного розвитку усіх трьох вимірів [10].

Ефективна система інклюзивного розвитку повинна мати на меті досягнення комплексу несуперечливих цілей. Забезпечення добробуту індивідуума повинно бути кінцевим результатом впровадження інклюзивної моделі розвитку, за якої взаємодія економічних суб'єктів відбувається за принципами інклюзивного розвитку при гармонійному поєднанні інтересів у ланцюгу держава – регіони – громади – бізнес – особистість. Систематизацію цілей інклюзивного розвитку за сферами суспільного життя подано у таблиці 3.

Слід застерегти від зміщення акценту інклюзивного розвитку в бік першочергового захисту інтересів соціально незахищених верств суспільства, що може зашкодити інтересам інших суб'єктів економіки. Інклюзивний розвиток повинен мати на меті не перерозподіл від багатих до бідних, не покращення становища маргінальних груп населення за рахунок найбільш ініціативних суб'єктів, а створення умов для гармонійного розвитку суспільства «рівних можливостей».

Таблиця 3

Систематизація цілей інклюзивного розвитку

Сфера	Цілі інклюзивного розвитку
Соціальна сфера	<ul style="list-style-type: none"> – зниження соціальної нерівності шляхом вирішення проблем найвразливіших верств населення; – підвищення можливостей для самозабезпечення найменш захищених груп населення; – забезпечення базових соціальних потреб незалежно від регіональних, вікових та інших ознак; – гарантування соціальної безпеки громадян; – забезпечення належної якості соціальних послуг для всіх верств суспільства.
Економіка	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення економічної моделі розвитку підприємств шляхом стимулювання інвестицій та створення робочих місць; – підвищення продуктивності праці внаслідок вищого рівня зацікавленості у результатах роботи; – надання можливості населенню залучитися до створення суспільного продукту на інклюзивних засадах – забезпечення працевлаштування; – стимулювання реалізації потенціалу вразливих груп населення щодо активної та результативної участі в економічній діяльності; – забезпечення стійкості та динамізму економіки з урахуванням зовнішніх викликів та кон'юнктури ринку.
Політика	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення існуючих політичних відносин; – соціалізація політичного процесу – відхід від технократичних підходів.
Суспільство	<ul style="list-style-type: none"> – толерантне ставлення до звичаїв та традицій населення із урахуванням регіональних та етнічних особливостей; – забезпечення рівних можливостей участі різних груп населення у суспільно-політичному житті громад та країни загалом.
Інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – розвиток інфраструктури та забезпечення рівномірного та справедливого доступу до ключових об'єктів інфраструктури по всій країні; – справедливий перерозподіл соціальних переваг у доступі до інфраструктури (в енергетичному секторі, медичних та освітніх послугах, в логістиці та цифровій сфері).
Освіта	<ul style="list-style-type: none"> – підвищення рівня знань місцевого населення; – удосконалення та осучаснення освітнього процесу; – забезпечення постійного підвищення кваліфікації у відповідності до потреб ринку.

Джерело: складено автором

Таким чином, впровадження інклюзивної моделі розвитку повинне відбуватися в інтересах широкого кола зацікавлених осіб, в інтересах суспільства в цілому, створюючи нові засади розвитку, зменшивши соціальну напругу та створивши передумови для гармонійного та довгострокового зростання на основі активної та усвідомленої праці людей, які раніше не брали участі у розподілі результатів економічного зростання.

Література:

1. Дідух С.М. Інклюзивний розвиток агропродовольчих вертикально-інтегрованих компаній України : монографія. Одеса : Астропринт, 2020. 332 с.
2. Acemoglu D., Robinson J.A. Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty. New York : Crown Publishing Group, 2012. 544 p.
3. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 3 (25). С. 56-65.
4. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 1(51). С. 187-197.
5. Структурні зміни як основа інклюзивного розвитку економіки України : монографія / за ред. д.е.н. І.М. Бобух. Київ : НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». 2020. 516 с.
6. Роговський О.М. Інклюзивне суспільство: соціально-політичні виміри. *Сучасне суспільство*. 2019. Вип. 1(17). С. 189-199. DOI: <https://doi.org/10.34142/24130050.2019.17.1.16>.
7. Черненко Д.І., Корепанов Г.С., Парфенцева Н.О., Чала Т.Г. Формування системи метаданих для забезпечення управління взаємодією зі стейкхолдерами. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 238-244.
8. Хома О. Право побути “прогресивним класом”. *Варта життя*. URL: <https://vartalife.com.ua/pravo-pobuty-prohresyvnyum-klasom/> (дата звернення: 28.01.2023).
9. Боднарчук І.В., Удич А.В. Правове регулювання забезпечення прав дітей-інвалідів в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 4. С. 176-179.
10. Gupta J., Vegelin C. Sustainable development goals and inclusive development. *Environ Agreements*. 2016. 16. P. 433. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10784-016-9323-z>.